

GERAS, SENIUS ve HADES

Hades

İnsanlık tarihi eskinin mirasını paylaşıp, üzerine eklenen yenilik ve değişikliklerle günümüzde şekillenmiştir, gelecekte de bu şekillenme devam edecektir. Örneğin Yunan Uygarlığı, Mısır Uygarlığı'ndan doğrudan, Mezopotamya Uygarlığı'ndan ise Anadolu üzerinden özellikle Hatti-Hitit ve Batı Anadolu'daki İyon, Likya ve benzeri uygarlıklardan etkilenerek ortaya çıkmıştır, bu uygarlık üzerine Roma Uygarlığı yerleşmiş, onun devamında ise günümüz Avrupa toplumlarının kültürleri oluşmuştur. Bugün kullanılan kavramların, değerlerin temeli bir önceki mirasa dayanır veya başka bir söylemle Mısır ve Mezopotamya Uygarlıkları'na kadar uzanır.

Yaşlılık yaşam süresinin ileri dönemlerinde fiziksel ve ruhsal değişimlerin görüldüğü bir evre olarak tanımlanmaktadır. Bu evre içinde yer alan hastaların sağlık sorunları, hastalıkları, sosyal ve fonksiyonel yaşamları, yaşam kaliteleri, koruyucu hekimlik uygulamaları ve toplumun yaşlanması ile ilgilenen bilim dalına "geriatri" denir.

Geriatri, "**geras**" ile "**iatros**" kelimelerinden türemiştir. **Geras** ihtiyarlık ve yaşlılık tanrısıdır. Bizzat insanları yaşlandırıp hastalandırarak zayıf düşürüp onlara zorluk çıkarır. Mitolojiye göre Geras'ı, yani insanları yaşlandırarak başlarına bela olan tanrıyı, bir kahraman kabul edilen "**Herkül**" (*Herakles*) öldürmüştür, ama gerçekte günümüzde Geras'ın ölmediği (!) yaşlılığın halen matematiksel ortalamasını arttırarak devam etmesi ve yoğun yapılan "*sağlıklı yaşlanma-antiaging*" çalışmalarından çıkarılabiliriz kolaylıkla. Geriatriye, Gerias ile mücadele eden bilimdir de diyebiliriz aslında.

Geras

“**Senius**” ihtiyarlığa gözcülük eden tanrıdır, Geras’ın aksine insanların başına bela açmaz, yaşlılıkla gelen zorlukları aşma yolunu gösterir. Yaşlılıkla ilgili olarak kullanılan “*senil*” terimi “**Senius**” tan gelir, yaşlılıkla ilgili, yaşlanmayla ilgili anlamında kullanılır. Örneğin, yaşlılıkta unutkanlık ve çocuksu davranışlar “*senil demans*” (bunama) olarak adlandırılır, yaşlılıkta ortaya çıkan kabartılı benlere “*senil keratoz*” denir.

Yaşlılık ve ihtiyarlık aslında farklı kavramlardır. "Yaşlılık" ölçüsü zaman ve yaş olmakta buna karşın, "ihtiyarlık" kavramında temel ölçü ise "bilinçli olmak" yani düşünmek, çalışmak ve üretmektir. Ülkemizde "yaşlılık" ihtiyarlığı, "ihtiyarlık" ise ölüme yaklaşmayı hatırlatır. Hani Firdevsi'nin sözlerinde vurguladığı gibi *“gençlik bahar gibidir, ihtiyarlık ise kış, fakat öyle bir kış ki, arkasından hiç bir zaman bahar gelmeyecek”*. Büyük haksızlık bence. Önemli olan yeryüzünde birkaç yıl fazla kalmak değildir ki ! Yaşlılık ve ihtiyarlık yaşadığımız süre boyunca yaşama layık olmaktır, ölüme yakın olmak değil .

Hades ise Yunan mitolojisinde ölümlere hükmeden yeraltı tanrısıdır. Kelime anlamı olarak "*Hades*" görünmez manasına gelmektedir. Acımasız ve hatta korkunçtur, ama sözünden dönmez ve birçok tanrının aksine kaptırmış bir tanrı değildir. Hades tanrılar arasında en korkulmuş ve sevilmeyenidir, diğer tanrılar bile ondan çekinirler. Yani ölüm şaka sevmez, şakası da yoktur.

“Ölümü görüp sıtmaya razı olmak” diye bir atasözü vardır. Bizler de Hades’i görüp Senius ve Geras’a razı olmaktadır. Bunu göremeyenler de vardır, Pers ülkesini, Suriye’yi, Arabistan’ı, Mısır’ı fetheden Büyük İskender’in 33 yaşındayken Babil’de sıtmaya yenilirken Geras ve Senius’u görmeden Hades’i gördüğünü de hatırlayalım. Ayrıca toplu ölümlerde Geras ve Senius’un yeri yoktur, Hades işbaşındadır.

Atalarımız toplu ölümlerin mantığını uzun süre kavrayamamışlardır. Savaşın, kuraklığın, kıtlığın, nemin hatta rüzgarın, salgın hastalıkların bu karmaşık dramlarda rol oynadığını ilk fark edenlerden biri Hipokrat'tır. Hipokrat, "doğayı tanımının" insanın yiyecek ve içeceklerle, yaşadığı ortamlarla ilişkisini, tüm bu faktörlerin birbirleri üzerindeki etkilerini bilmekle mümkün olacağına inanıyordu. Büyük hücre bilimcisi, sosyal tıpçı Virchow ise bu gözlemi "*tıbbın işi mikropları avlamak değil, hastalıkları besleyen çevresel ve toplumsal etkileri ortaya çıkarmaktır*" şeklinde çağdaşlaştırmıştır.

Ama gelin görün ki; dünyanın birçok yerinde süren savaşlar, bomba ve kurşun yağmurları, Afrika'da yaşanan açlıktan toplu ölümler, kabile savaşları, Avrupa'nın göbeğindeki etnik soykırımlar, nükleer silahlanma yarışları, çevre kirliliği, iktidar hırsıyla doğa ve tarihi yok edenler, kısaca dünyamızdaki çirkin insanların yaptıkları işler bizleri Hades'in kucağına atmakta, adeta Senius'u, hatta Geras'ı "by-pass" etmektedir.

Çağımızda insanlığı Hades'e yaklaştıranlara yukarıdaki olumsuzluklar çerçevesinde eleştiri yöneltildiğinde aşırı tepki vermekteler. Neden acaba ? Bu soruya en iyi cevabı Schopenhauer vermektedir : "*eleştiriler hedefe isabet ettikleri ölçüde can acıtırlar, kendine yöneltilen eleştiriye hak etmediğini bilen kişi onu kolaylıkla ve güven içinde görmezden gelir*"

Herkül ve Geras (Antik Grek vazo-siyah vazo)